

Министерство образования Республики Беларусь
Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка
Армянский государственный педагогический университет имени Хачатура Абовяна
Карагандинский государственный университет имени академика Е. Букетова
Ташкентский государственный педагогический университет имени Низами
Омский государственный педагогический университет
Хэнаньский педагогический университет
Лоянский педагогический университет

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИСКУССТВА: ИСТОРИЯ, ТЕОРИЯ, МЕТОДИКА

V Международная научно–практическая конференция

11 ноября 2020 года

*Научное электронное издание
локального распространения*

Минск
БГПУ
2020

ISBN 978-985-541-885-7

© Оформление. Белорусский государственный
педагогический университет имени Максима Танка, 2020

УДК 7.01
ББК 87.8
А437

Издается по решению редакционно-издательского совета БГПУ.

A437 **Актуальные** проблемы искусства: история, теория, методика = Актуальныя праблемы мастацтва: гісторыя, тэорыя, методыка = Actual problems of art: history, theory, methodology : материалы V Международной научно-практической конференции, г. Минск, 11 ноября 2020 г. / Белорус. гос. пед. ун-т им. Максима Танка ; редкол. : К. О. Успенский (отв. ред.) [и др.]. – Минск : БГПУ, 2020.

ISBN 978-985-541-885-7.

В сборнике рассматриваются теоретические и исторические вопросы искусства, актуальные проблемы и перспективы развития художественно-эстетического образования, методологические и методические аспекты изучения и преподавания искусства.

Адресуется ученым в области гуманитарных наук, педагогам, работникам культуры, аспирантам, магистрантам и студентам высших учебных заведений, всем, кого интересуют вопросы художественно-эстетического образования.

*Минимальные системные требования:
Операционная система Windows 98 и выше
Процессор Pentium III, RAM 32 Mb (ОЗУ), HDD 250 Mb
Видеоадаптер с разрешением 800×600, 256-цветов,
32 Mb видеопамати, DVD-ROM, мышь*

© Оформление. Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка, 2020

Программное обеспечение: Adobe Acrobat Reader

*Ответственный за выпуск К. О. Успенский
Компьютерная верстка А. И. Стебули
Дизайн обложки Е. С. Выдрицкой*

Дата подписания к использованию 17.12.2020. Mb. Тираж 5 электрон. экз. Заказ 486.

*Издатель и полиграфическое исполнение: учреждение образования
«Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка».
Свидетельство о государственной регистрации издателя печатных изданий № 1/236 от 24.03.14.
ЛП № 02330/448 от 18.12.13. Ул. Советская, 18, 220030, Минск.*

ФАЛЬКЛОРНЫЯ ТРАДЫЦЫІ ЯК ПЕДАГАГІЧНЫЯ ЁМОВЫ ФАРМІРАВАННЯ МАЎЛЕНЧА-КАМУНІКАТЫЎНАЙ КАМПЕТЭНЦЫІ Ў МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ НА I СТУПЕНІ АГУЛЬНАЙ СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ

Н. У. Мурашка;

*А. С. Шылава, кандыдат педагагічных навук, дацэнт,
БДПУ (Мінск)*

Анотацыя. Праблема фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі ў малодшых школьнікаў на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, а таксама праблема захавання і перадачы нацыянальных каштоўнасцей маладому пакаленню выклікаюць неабходнасць пошуку новых падыходаў і інтэнсіўных адукацыйных тэхналогій, якія спрыяюць эфектыўнаму засваенню ведаў і загадзя спраектаваных вынікаў.

Ключавыя словы: маўленча-камунікатыўная кампетэнцыя, фальклор, педагагічныя ўмовы.

Адной з актуальных праблем на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі з'яўляецца фарміраванне маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі ў малодшых школьнікаў. Яшчэ адной з актуальных праблем сучаснай адукацыі з'яўляецца захаванне і перадача падростаючаму пакаленню фальклорных традыцый. Мы прапануем аб'яднанне напрамкаў работы па гэтых праблемах у адзіную сістэму і выкарыстанне фальклорных традыцый у якасці педагагічных умоў для фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі.

Пад тэрмінам «маўленча-камунікатыўная кампетэнцыя» мы разумеем уменне карыстацца мовай у розных сітуацыях маўленчых зносін [1, с. 73].

Маўленча-камунікатыўная кампетэнцыя з'яўляецца часткай кампетэнтнаснага падыходу па навучанню беларускай мове і літаратурнаму чытанню і ўключае:

- валоданне рознымі відамі маўленчай дзейнасці;
- фарміраванне маўленчых паводзін, адэкватных мэтам і сітуацыям зносін;
- уменні выкарыстоўваць лексічныя адзінкі ў адпаведнасці з іх значэннем, выбіраць патрэбную моўную форму і спосабы выказвання думкі ў залежнасці ад умоў камунікацыі;
- развіцце вобразнага ўяўлення, маўленчай актыўнасці, здольнасці да літаратурнай творчасці на падставе ўспрынятых твораў мастацкай літаратуры;
- фарміраванне агульнавучэбных ўменняў працы з тэкставай інфармацыяй розных відаў [2].

У сувязі з тым, што фарміраванне маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі адбываецца фактычна ва ўмовах беларускамоўнага вакууму, то мы лічым мэтазгодным стварэнне на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі спецыяльных педагагічных умоў для яе фарміравання.

Пад педагагічнымі ўмовамі намі разумеюцца:

– працэс, які ўплывае на развіццё асобы, які ўяўляе сабой сукупнасць знешніх фактараў (абставін, становішча) з адзінствам унутраных сутнасцяў і з'яў [3];

– сукупнасць магчымасцяў зместу, формаў, метадаў, сродкаў і матэрыяльна-прасторавага асяроддзя, накіраваных на рашэнне пастаўленых задач [4].

Сучасная педагогіка і псіхалогія ў якасці сродкаў фарміравання камунікатыўных уменняў, як часткі маўленчай-камунікатыўнай кампетэнцыі, прапануе выкарыстоўваць гульнёвыя тэхналогіі. Гэта наводзіць нас на думку аб выкарыстанні фальклорных традыцый у якасці сродку фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі. Пад тэрмінам «фальклор» мы разумеем як вусную народную творчасць, так і сістэму каштоўнасцей народа, і сістэму выхавання маладога пакалення.

З мэтай стварэння спецыяльных педагогічных умоў для фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі намі была распрацавана сістэма спецыяльна-арганізаваных мерапрыемстваў, заснаваных на беларускіх фальклорных традыцыях, з выкарыстаннем інтэнсіўных адукацыйных тэхналогій.

Дадзеная сістэма ўключае ў сябе:

1. Актыўнае выкарыстанне інтэнсіўных адукацыйных тэхналогій пры фарміраванні маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі ў вучняў малодшых класаў.

2. Інтэнсіўнае выкарыстанне жанраў вуснай народнай творчасці, такіх як прыказкі і прымаўкі [5], пацешкі, скарагаворкі, казкі, легенды і паданні на ўроках беларускай мовы і літаратурнага чытання, у якасці фарміравання камунікатыўных уменняў і маўлення.

3. Выкарыстанне класных гадзін і пазакласных мерапрыемстваў, накіраваных на вывучэнне беларускіх фальклорных традыцый [6–9], у якасці спецыяльнаствораных умоў для фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі.

У дадзеным артыкуле нам хацелася б прадставіць сістэму выкарыстання класных гадзін і пазакласных мерапрыемстваў.

Вывучэнне беларускіх фальклорных традыцый на класных гадзінах і пазакласных мерапрыемствах дае нам:

- магчымасць прымянення камунікатыўных уменняў у розных сітуацыях зносін;
- выкарыстанне беларускай мовы ў якасці мовы зносін;
- выкарыстанне народнай педагогікі ў якасці патрыятычнага, экалагічнага, маральнага, эстэтычнага і духоўнага выхавання;
- вопыт творчай і камунікатыўнай дзейнасці ў малодшых школьнікаў.

Сістэму вывучэння фальклору на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі можна прадставіць у выглядзе табліцы (табліца).

Табліца – Сістэма вывучэння фальклора на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі

клас	Месяцы навучальнага года					
	кастрычнік	снежань	люты	сакавік	красавік	май
1 клас			«Масленіца» КГ, *			«Нас бабуля забаўляла» ПМ, **
2 клас		«Прышла каляда» КГ, * «Добры вечар таму», КГ, **		«Вялік- дзень», КГ, *	«Свята казкі» ПМ, ***	«Купалле», КГ, *

клас	Месяцы навучальнага года					
	кастрычнік	снежань	люты	сакавік	красавік	май
3 клас	«Багач», КГ, *	«Прышлі калядкі», ПМ, ***		«Радаў- ніца», КГ, **		«Ішла купала сялом сялом», КГ, **
4 клас	«Дзяды», КГ, **	Калядны гурт, ПМ, ****	«Масленіца» КГ, **	«Ужо недалечка чырвонае яечка», ПМ, ***		

Умоўныя абазначэнні:

КГ – класная гадзіна

ПЗ – пазакласнае мерапрыемства;

* – настаўнік расказвае, вучні – слухаюць;

** – настаўнік расказвае ці паведамляе разам з вучнямі;

*** – у асноўным гавораць вучні, настаўнік выконвае ролю кіраўніка працэсам;

**** – дзіцячыя імправізіцыя практычна без удзелу настаўніка.

Такім чынам, з аналізу табліцы можна заўважыць, што дадзеная сістэма вывучэння фальклору пабудавана з улікам:

- 1) магчымасці фарміраваць маўленча-камунікатыўную кампетэнцыю ад простага да складанага;
- 2) паступовага павелічэння ступені выкарыстання беларускай мовы вучнямі ў сітуацыях зносін;
- 3) максімальнага выкарыстання міжпрадметных сувязяў беларускай мовы, літаратурнага чытання, чалавека і свету, выяўленчага мастацтва, музыкі і працоўнага навучання;
- 4) сучаснага і народнага календара святаў;
- 5) узроставых асаблівасцяў вучняў;
- 6) вучэбных праграм па вучэбных прадметах для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з рускай мовай навучання і выхавання і плана выхаваўчай работы настаўніка.

Яшчэ адным элементам сістэмы з'яўляецца выкарыстанне падчас правядзення класных гадзін і пазакласных мерапрыемстваў прэзентацый і буклетаў для бацькоў і вучняў.

Выкарыстанне прэзентацыі дазваляе зрабіць класныя гадзіны і пазакласныя мерапрыемствы больш цікавымі, прадуманымі, пазнавальнымі; павышае матывацыю ў вучняў да асваення інфармацыі. Асаблівасці выкарыстання прэзентацыі крыюцца ў карціннасці тэкставага і ілюстраванага матэрыялу, а таксама дазваляюць зрабіць мерапрыемства для бацькоў насычаней, прадуктыўней, эмацыйна багацей.

Буклет – гэта спосаб прадстаўлення інфармацыі для навучэнцаў і бацькоў у сціснутым выглядзе. Каштоўнасць прымянення буклетаў заключаецца ў сцісласці тэкставага матэрыялу, які неабходна асвоіць вучням, а таксама ў магчымасці ўзяць яго дадому для замацавання атрыманых ведаў. Акрамя таго, ён служыць напамінам аб атрыманай інфармацыі, крыніцай ведаў аб гісторыі і сістэме каштоўнасцей беларусаў, тым самым з'яўляючыся інструментам захавання фальклорных традыцый для дзяцей і бацькоў.

Такая сістэма працы на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі спрыяе паступоваму вывучэнню фальклорных традыцый, дапамагае фарміраванню прыёмаў і правілаў зносін, развівае творчыя здольнасці, акрамя таго развіваецца слоўнікавы запас, гукавымаўленне, граматычны строй маўлення, выразнасць маўлення. Гэта прыводзіць да таго, што ў гульнівай форме адбываецца працэс фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі.

Літаратура

1. Кузнецова, В. В. Коммуникативно-речевая компетенция – основа профессиональной культуры учителя / В. В. Кузнецова. // Человек и образование. – 2010. – № 2. – С. 71–73.
2. Учебные программы по учебным предметам для учреждений общего среднего образования с русским языком обучения и воспитания: 4 класс / Министерство образования Республики Беларусь. – Минск : Нац. ин-т образования, 2017. – 203 с.
3. Шалин, М. И. Организационно-педагогические условия развития конкурентоспособности личности старшеклассника / М. И. Шалин // Теория и практика образования в современном мире: материалы III Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, май 2013 г.). – СПб. : Реноме, 2013. – С. 47–49.
4. Беликов, В. А. Образование. Деятельность. Личность : монография / В. А. Беликов. – М. : Академия Естествознания, 2010. – 310 с.
5. Шылава, А. С. Эфектыўныя шляхі фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў праз прыказкі і прымаўкі на ўроках беларускай мовы і літаратурнага чытання / А. С. Шылава, Н. У. Мурашка // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. – 2019. – № 12. – С. 7–12.
6. Шылава, А. С. Фальклор як сродак фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў у пазакласнай дзейнасці / А. С. Шылава, Н. У. Мурашка // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. – 2019. – № 11. – С. 59–65.
7. Шылава, А. С. Народныя традыцыі як сродак фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў у пазакласнай дзейнасці / А. С. Шылава, Н. У. Мурашка // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. – 2020. – № 3. – С. 54–61.
8. Шылава, А. С. Выхаванне і навучанне фальклорам на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі ў сучаснай школе на прыкладзе традыцыйнага свята «Купалле» / А. С. Шылава, Н. У. Мурашка // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. – 2020. – № 5. – С. 47–55.
9. Мурашка, Н. У. Выхаванне і навучанне малодшых школьнікаў сродкамі фальклору на прыкладзе восеньскіх народных святаў / Н. У. Мурашка, А. С. Шылава // Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа. – 2020. – № 9. – С. 63–69.